

Alfred Van heddeghem

Een Middeleeuws Abdijhospitaal
DE OUDE BIJLOKE

Gentse hospitalen en ziekenverzorging

1146 - 1797

Uitgeverij C. de Vries-Brouwers p.v.b.a.,
Antwerpen/Amsterdam

1234 gaf de abt van Clairvaux reeds richtlijnen voor een degelijk onderscheid tussen hospitaal- en kloostergoederen.(620) De abt moest nochtans op de zaak terugkomen in 1239 en 1246. Het was een lastige kwestie. Van 1234 tot 1260 hielden de bisschop, de gravin, abten en abdissen er zich onledig mee. In verband met het probleem verklaarden de bisschop en de gravin dat het klooster maar gesticht was voor het onderhoud en de administratie van het hospitaal. In 1246 vestigde de abt van Clairvaux er de aandacht op dat hospitaalgoederen slechts ten behoeve van armen en zieken aangewend mochten worden.(623) Een belangrijk patrimonium verdelen geeft steeds aanleiding tot verwickelingen. In 1259-1260 ten slotte bevestigde gravin Margareta, op verzoek van de abdis Maria Uutenhove, het eigendomsrecht naargelang de goederen toebehoorden aan het hospitaal, aan het klooster of aan beide in onverdeeldheid.(624A) Wij komen hier later op terug. De toezichhoudende geestelijke overheid had voldoening bekomen. Het bijhouden van geschriften betreffende wijzigingen in die respektieve indelingen bleef echter bij illuzies. Van een doorlopend onderscheid kwam niets terecht. Alle jaarrekeningen van de abdij dragen trouwens het opschrift: „Rekening en betoons dat wij... abdis van klooster en hospitaal van de Bijloke doende van allerlijke handelingen en ontvang dat wij gehad hebben van voornoemde klooster en hospitaalgoedingen”. Geen enkel blijvend onderscheid werd gemaakt tussen hospitaal- en kloostergoederen. Het domein werd beheerd als één abdijpatrimonium.

Verwervingen en schenkingen

Het oorspronkelijk onroerend patrimonium werd vooral tijdens de dertiende eeuw uitgebreid door schenkingen die geen uiting waren van pure liefdadigheid. Geven zonder enige bijbedoeling, tenzij om te helpen, paste niet in de mentaliteit van de middeleeuwen.(625)

De meeste schenkingen aan de Bijloke waren bezwaard met de gebruikelijke last: jaardiensten ter nagedachtenis van de schenker en van zijn familie of het stichten van missen. Die jaargetijden waren niet alleen bestemd voor het zieleheil van de schenker maar evenzeer voor de blijvende herinnering aan zijn rijkdom en zijn macht.(626) Schenkingen zonder last voor de Bijloke hadden een stilzwijgende bestemming: helpen en bijdragen in de behoeften van arme zieken. Die schenkingen kwamen van Gentse poorters die bij voorkeur naamloos en met de warme hand schonken.

Patriciërs, rijke poorters en niet minder verwanten van Bijlokezusters zorgden ook voor schenkingen en legaten van roerende en onroerende goederen. In feite werd er nooit iets geschonken aan de Bijloke. Schenkers en erflaters specificeerden uitdrukkelijk het hospitaal, de zieken in het hospitaal, het klooster, de kapel en soms werden het hospitaal en het klooster zonder onderscheid vermeld.

Met een van de eerste schenkingen van vóór 1234 is de naam van het vooraanstaande patriciërsgezicht verbonden: Filip Rijnvisch schonk een weiland in Akkergem.

In 1231 schonken de Gentse poorters Wilhelmus, zoon van Everdeus, en zijn vrouw Margareta, het belangrijke bedrag van honderd pond vl. voor het onderhouden van een